vaimupuu
10 AASTAT
jõulud 2021
Nr 50/ 2021

Avatud Eesti Fondi juht
MALL HELLAM
Lk 12-13

EIT Tugiliisu
käis Islandil
kogemusi saamas
Lk 6-11

Lõppes Vaimupuu
fotokonkurss
„Vari ja Valgus"
Lk 22-23

KÖÖGINURK:
Vaimupuu
šokolaadipuding
ja jõuluküpsised
Lk 28-36

Tubli ema
AIVE LUUKAS

SISUKORD

1 JUHTKIRI:
Janek Muru

2-5 MEIE INIMESED:
Aive Luukas

6-7 KOGEMUS:
EIT Tugiliisu meeskond käis Islandil

12-13 MEIE KÜLALINE:
Avatud Eesti Fondi juht Mall Hellam

14-15 UURING:
Psüühikahäiretest teatakse vähe

16-17 UUS IDEE:
Puuetega naiste fotoprojekt

18 SÜNDMUS:
Kogukonnamaja Villa Liisu

19 SÜNDMUS:
Hea Hoog töökeskus Pärnus

20-21 SÜNDMUS:
Vahtrakad korraldasid oma tantsuvõistluse

22-23 SÜNDMUS:
Vaimupuu fotokonkursi „VARI JA VALGUS“ võitjad

24 TASUB TEADA:
Täiendatatakse puude tuvastamise põhimõtteid

25-27 KÖÖGINURK:
Vahtrakate leivasalat

28-31 KÖÖGINURK:
Vaimupuu šokolaadipuding

32-36 KÖÖGINURK:
Vaimupuu jõuluküpsised

TOIMETUS

JANEK MURU
peatoimetaja
janek@vaimupuu.ee

KERTTU RAKKE
tegevtoimetaja

TAIRE EHAVER
Kööginurga toimetaja

Toimetuse üldinfo:

+(372) 5563 4449
toimetus@vaimupuu.ee
www.vaimupuu.ee

Makett ja kujundus:
Ragne Rikkonen

Küljendus: Janek Muru

Trükk: Prinditeenus OÜ
Aadress: Narva maantee 150, 13628 Tallinn

Paber: G-Print
(kaaned: G-Print 150g/m^2 ja sisu G-Print 115g/m^2)

PAPYRUS DSV

SOTSIAALMINISTEERIUM

HASARTMÄNGUMAKSU NÕUKOGU

Vaimukaid ja valgustatud ideid uuel aastal!

Soovib Vaimupuu meeskond

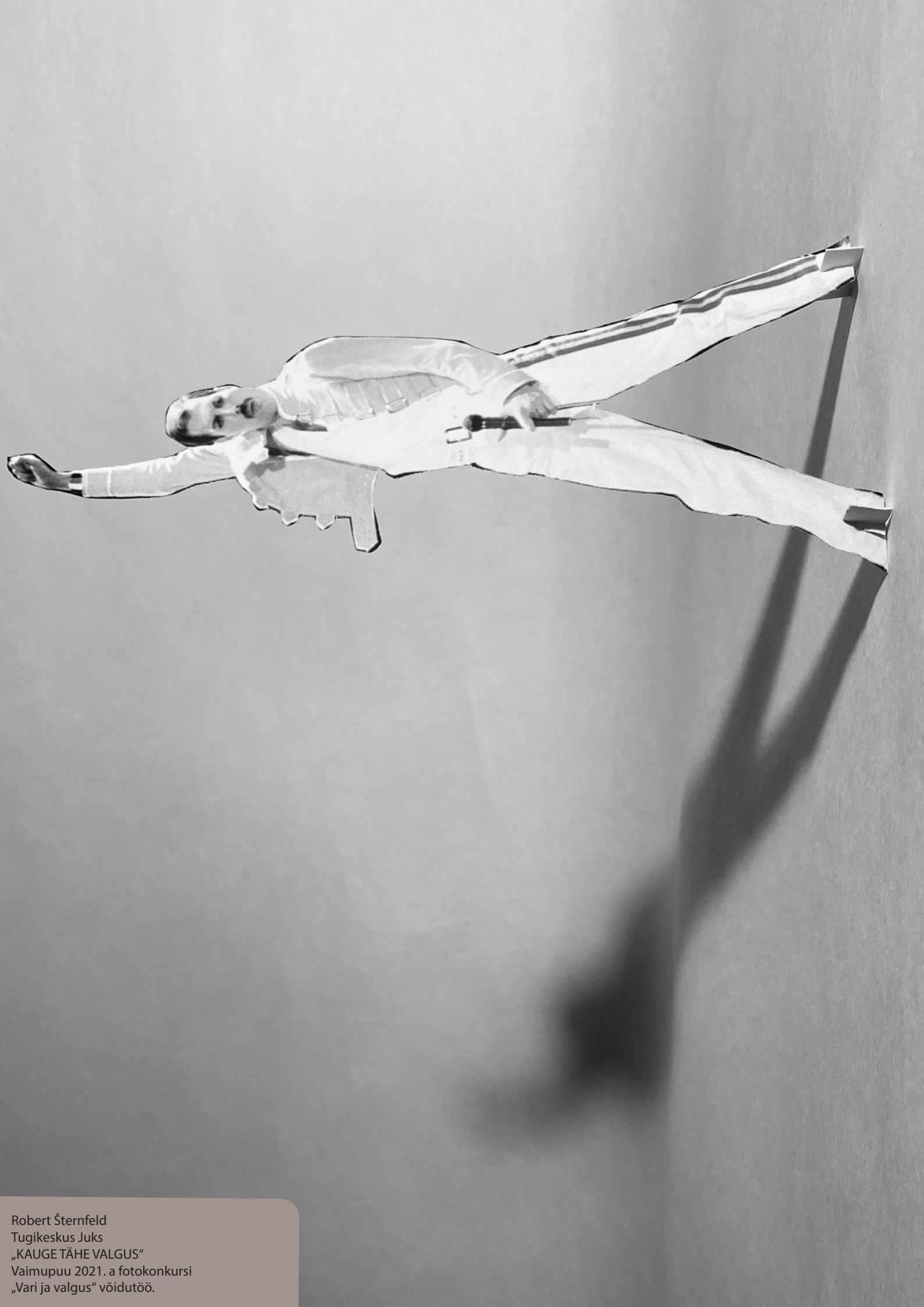

Robert Šternfeld
Tugikeskus Juks
„KAUGE TÄHE VALGUS“
Vaimupuu 2021. a fotokonkursi
„Vari ja valgus“ võidutöö.

KALLID SÕBRAD!

Janek Muru

Mul on hea meel teatada, et nüüdseks on Vaimupuu tegutsenud juba 10 aastat ja ka Vaimupuu fotokonkurss toimus tänavu juba 10. korda! Kaks aastat tagasi saime Vaimupuu Suvekooliga ürituste organiseerimises hea hoo sisse, meil olid suured plaanid, kuidas tähistada oma ümmargusi tähtpäevi. Paraku langesid kõik ideed ära, nii koroonapiirangute kui projektirahade kokkukuivamise tõttu. Kaks aastat järjest pole me saanud korraldada isegi fotokonkursi lõpuüritust, oma igaaastast suursündmust. Siinkohal sügav kummardus meie sponsoritele Callista Software'ile ja DSV'le, kes on lõppeva aasta jooksul korduvalt aidanud meie põhikulusid katta.

Aga vaikselt on asjad hakanud liikuma paremuse poole. Oktoobris alustas Vaimupuu Aktiivsete Kodanike Fondi toel koostööprojekti Sotsiaalkindlustusametiga, mille eesmärgiks on tõlkida lihtsasse keelde infotekstid, mis on inimestele eluliselt olulised. Vaimupuus räägib Avatud Eesti Fondist selle juht Mall Hellam.

Islandil tõlgitakse samuti tähtsaid tekste lihtsasse keelde, ent mitte vaid intellektipuudega inimeste jaoks. Seal avastati, et ka tavaintellektiga inimesed ei saa seadustest aru! Islandil väärtustatakse inimest ja võrdsust. Islandist kui erivajadusega inimese unistuste maast räägib EIT Tugiliisu projektikoordinaator Silvi Laidro (lk 6).

Teistelt Vaimupuu lehekülgedelt saab lugeda, kuidas käivad asjad Eestis. Suvel avasid oma uksed kogukonnamaja Villa Liisu Tallinnas Nõmmel ja SA Hea Hoog töökeskus Pärnus, puuetega naiste jaoks toodi ellu fotoprojekt.

Uute põnevate sündmuste kõrval näitab meie kaanelugu Aivest aga seda pilti, mida võib näha paljudes Eesti väikelinnades: tubli ja korralik erivajadusega inimene otsib tööd, aga tööd lihtsalt ei ole. Toetused, mida on võimalik taotleda, on naeruväärsed. Sisuliselt on inimesed surutud lootusetusesse vaesusse, ja hoolimata sellest, et pensionitõusudest nii rõõmsalt räägitakse, ei tõsta aeg-ajalt tõusev pension mitte kellegi elatustaset. Ometi on ka erivajadusega inimestel vaja oma lapsed üles kasvatada.

Seekordne Kööginurk on eriline juba selle poolest, et seekord on kolm rooga: üks soolane ja kaks magusat. Veel erilisemaks teeb loo aga see, et magustoidud on sündinud meie enda Kööginurga katsetuste käigus! Proovige järele ja andke teada, kuidas õnnestus teil Vaimupuu šokolaadipudingu ja Vaimupuu jõuluküpsiste valmistamine ning kuidas need maitsesid?

Tänan kõiki Vaimupuu toetajaid, ilma kelleta meie ajakirja ei oleks. Loodan, et inimeste heasoovlikkus ei kao! Hoolige üksteisest, ja mitte ainult jõuluajal, vaid läbi terve aasta. Me kõik vajame tähelepanu, headust ja soojust. Just hoolimine on kõige parem kingitus, mida oma elus saada ja anda, seda pole võimalik kingipakki panna.

Rõõmsaid jõule, mõnusat aastavahetust ja kohtume juba järgmisel aastal!

FOTO: Kalev Lilleorg

KALLIS LUGEJA!

Kui Sul on ettepanekuid, millest või kellest meie ajakirjas edaspidi juttu peaks olema, anna meile teada! Oodatud on nii ajakirjanduslikud kui kunstilised kaastööd.

Kui soovid meie ajakirja tellida (tasuta) või väljaandmist toetada, võta meiega ühendust!

Toimetuse telefon: 55634449, e-posti aadress: toimetus@vaimupuu.ee, koduleht: www.vaimupuu.ee.
EE052200221071675492 (SWED)
EE507700771005051024 (LHV)
MTÜ Vaimupuu

Alates 27. juunist 2013 on MTÜ Vaimupuu riikliku tulumaksusoodustusega sihtasutuste nimekirjas.

Aive ja Anete

TUBLI EMA AIVE

Aive Luukas on 40-aastane naine, kes armastab loodust ja ilu. Ta elab Raplas koos oma 8-aastase tütre Anetega ja käib juba 2013. aastast Vahtra Tugikeskuses teenusel.

TEKST: Vaimupuu
FOTOD: Kalev Lilleorg

Vahtrakad on alati aktiivsed olnud, aga tervelt 10 aastat järjest, 2008-2017, toimus nende eestvedamisel „Vahtra „Tantsud tähtedega"". See oli pidulik üritus, milleks valmistuti mitu kuud treenides, kõikidel tantsijatel olid uhked tualetid, soengud ja meik. Aive võttis igal aastal sellest võistlusest osa ja oli alati parimate seas.
„Aive on nii tantsuline! Ta alati naeratab, kui tantsib, ta on üleni tants!" kiidab Aivet tema tegevusjuhendaja Merike Ulma.
Kaks aastat tagasi sai Aive Vaimupuu fotokonkursil „Meie inimesed" auhinna oma foto eest. Pildil on uhiuus Rapla keskväljaku purskkaev, mille veejugade vahel mängivad lapsed.

Aive oli juba lapsena tagasihoidlik ja vaikne. Suures peres ei torganud silma, et tema vaikne olek võiks olla puue. 6. klassis avastati, et Aive liigne tagasihoidlikkus takistab tal koolis teistega võrdselt edasi jõuda. Rohkem Aive koolis käinud polegi.
Kui Aive oli 30-aastane, surid tema vanemad. Siis tekkis tal suhe oma õe sõbraga. Kui Aive rasedaks jäi, ei tundnud mees enam ei tema ega oma lapse vastu mingit huvi.
„Suhe on läinud ja nii on see jäänud," võtab Aive loo lühidalt kokku ega tee numbrit sellest, et üksikvanema toetus on mitu korda väiksem kui võimalikud alimendid. „Ma olen alati hakkama saanud. Peab ju saama!"

UHKUS JA VÄÄRTUSHINNANGUD

Sõltumatus ja ise hakkama saamine on Aive jaoks väga olulised. Tema uhkus ei luba tal end nõrgana näidata ega kelleltki abi küsida. Tal on oma riietumisstiil: mitte kunagi pole tal seljas midagi juhuslikku. Ka tema tütar Anete on alati puhas ja viisakalt riides. Nii ei ole teinekord arugi saada, et tegelikult võib neil igapäevase äraelamisega raskusi olla.

Puude raskusastme määramisel on Aive kõik ametnikud ära petnud, rääkides rõõmsalt, kui hästi ta endaga hakkama saab. See tähendab, et tema abivajadust hinnatakse valesti ning ta saab vähem nii pensionit kui ka erinevaid toetusi.

Aive on õppinud Vana-Vigalas puhastusteeninduse abiks, oma näitajate poolest on ta igati sobiv kandideerima avatud tööturul – see tähendab: kõikide teiste inimestega võrdsetel alustel. Aivel aga on erivajadus. Ta saab hästi oma tööülesannetega hakkama, aga talle meeldiks, kui keegi ütleks, mida täpselt tegema peab. Siis saab ta kindel olla, et ta teeb õiget asja õigel ajal.

Taoline ebakindlus on probleemiks paljudel erivajadusega inimestel, eriti neil, kel puudub varasem töökogemus. Tööandjatel pole tavaliselt aega kedagi pidevalt juhendada või võimalik teisi töötajaid teda juhendama panna. Uue ülesande ootel tegevusetult istumist peetakse aga igas firmas laisklemiseks või ajaraiskamiseks ja nii töösuhe lõpebki. Unustatakse, et erivajadus on eriline vajadus, mis vajabki erilist ja erinevat lähenemist.

Merike leiab, et riik peaks hakkama tööandjaid koolitama, kuidas erivajadusega inimestega koos töötada, kuidas neid töö käigus toetada, nii et koostööst võidaksid kõik.

„Siis saaksid paljud erivajadusega inimesed tööd," on Merike kindel.

PEENTE PROUADE AMET

On ka teine probleem, mida isegi töövõimereform pole lahendada suutnud: tööd lihtsalt ei ole. Koristajakohad on väikeses Raplas kõrges hinnas, isegi „väga peened prouad" käivad õhtuti koristamas, et lisaraha teenida.

„Vahtra „Tantsud tähtedega"" 2017:
Aive võtab vastu auhinna – 1. koht aeglases valsis!
Foto: Tiina Azojan.

Kui Rapla Hooldekeskuse koristaja on haige või puhkusel, saab Aive teda asendada. Siis koristab ta hea meelega, eriti kui talle tööle mineku vajadust meelde tuletada. See võimalus on tal aga vaid paar korda aastas.

Töötukassas käib Aive üksinda. Tee on selge ja sealsete ametnike jutt arusaadav, aga käigud on ühtviisi nukralt sarnased. Pidev äraütlemine tuletab teravalt meelde, et ta on teistest erinev.

„Töötukassa peab ju aitama tööd leida, aga nad ütlevad, et leia ise," ei saa Aive aru Töötukassa ülesandest.

„PEAB JU HAKKAMA SAAMA!"

Nii ongi Aive kodune ja saab 237 eurot pensioni. Sellest 100-150 eurot, sõltuvalt küttekuludest, maksab ta iga kuu oma korteri eest sotsiaalmajas. Peretoetus on 79 eurot, sotsiaaltoetus 53 eurot. Kokku on seda naeruväärselt vähe, et üks noor naine oma väikese lapsega kuu aega elatud saaks, säästmisest rääkimata.

Aive on õppinud vallalt lisatoetust küsima ja talle on toetust ka antud. Näiteks kord küsis ta raha lapsele jalatsite ostmiseks ja sai 30 eurot. Selleks aga, et ta abi küsima läheks, peab teda innustama keegi teine.

„Aivele tuleb abi pakkuda, sest tema leiab ikka: ma saan hakkama!“ räägib tegevusjuhendaja Merike.

„Peab ju saama!“ ütleb Aive vahele.

„See on tema elu põhimõte,“ kinnitab Merike. „Mõnikord ma lausa surun abi, kui näen, et on vaja. „Siis oleme talle midagi ikka leidnud, mõne abipaki näiteks.“ Merike pöördub Aive poole: „Mäletad, kui sa päris käpuli olid...“

Aive katkestab teda:

„Ma pole kunagi käpuli olnud! Joodikud on käpuli!“

Merikesel tuleb nõustuda: isegi siis, kui Aivel on olnud rasked ajad, on ta ikka pea püsti hoidnud, mitte kunagi pole ta alla andnud.

Suuremaid oste, nagu praeahi või Anete kirjutuslaud, on toetanud Aive õde, kelle hallata on veel väike osa Aive vanemate pärandusest.

Aivele on ette heidetud, et ta ei näita välja suurt rõõmu, kui teda aidatakse. Aive vaikne loomus ei lasegi tal ülemäära emotsionaalne olla, lisaks on raske lõputult rõõmus ja tänulik olla, kui ainus võimalus endale midagi saada ongi ainult teiste inimeste abi. Aive ei taha teistest sõltuda. Sellepärast pole tal isegi oma telefoni. Kui vahtrakatel Aivet vaja on, lähevad nad talle külla või helistavad õhtul Anete telefonile.

Aive foto „Õnnelikud lapsed mängivad veega“.

Eriauhind Vaimupuu 2019. aasta fotokonkursil „Meie inimesed“.

Aive ja Anete veedavad koos palju aega.

LAPS ON ELU SISU

Anete ja Aive veedavad palju aega koos. Ka Vahtra Tugikeskusesse tuleb Anete tihti emaga kaasa, et siin meisterdada ja laulda. Nad teevad kahekesi jalutuskäike nii Rapla vahel kui linnast väljas ning panevad tähele looduse märke. Mõlemad on suured loodusesõbrad, eriti Anete: talle meeldivad isegi kõik putukad!

Kui Vaimupuu fotograaf Kalev Aivet ja Anetet pildistas, rõõmustas modelle kuldsete lehtede vahel hüppav konn, kes polnudki veel talveunne jäänud.

„Aive on väga tubli ema,“ kiidab teda Merike.

„Ta on kohati isegi tublim kui nii-öelda tavaline ema,“ lisab tegevusjuhendaja Age Ilumaa. „Ta on oma lapse jaoks alati olemas.“

Kui Anete kooli läks, muutus kool ka Aive elus tähtsaks. Kooliasjad on neil alati juba mitu nädalat enne kooli algust valmis varutud. Siiani on Aive hakkama saanud ka tütre abistamisel koolitöödega, isegi koduõppe ajal. Õnneks on Anete väga lahtise peaga ja suurt kontrolli ei vajagi.

„See laps on ülitark, õpetaja muudkui kiidab,“ rõõmustab Merike.

ERILISTE INIMESTE LAPSED

Toetav kogukond on oluline iga üksikvanema puhul, eriti tähtis on see aga erivajadusega üksikvanematele, kellelt ei saagi nõuda kõigega hakkama saamist. Ütleb ju vanarahvaski, et lapsi kasvatab terve küla.
Rapla on väike koht, kus inimesed teavad-tunnevad üksteist. Oma naabruskonna erilised inimesed on siin eelkõige oma inimesed, neid ei võõrastata, neile ei öelda põhjuseta pahasti. Anete sõbradki ei tee sellest numbrit, et Anete ema pisut teistsugune on – eks ole ju igal emal omad kiiksud!
Kui erivajadusega lastele on loodud programme ja teenuseid, mis aitaksid neil paremini ühiskonnaelust osa võtta, siis neile lastele, kelle vanemad on erivajadusega, pole seni palju mõeldud. Need lapsed peavad varakult vastu võtma otsuseid, millele nende eakaaslased mõtlemagi ei pea, nad on sunnitud kiiremini „täiskasvanuks“ saama.
Tavaliselt kasvavadki taoliste raskustega harjunud lastest tublid ja tugevad inimesed, aga kindlasti on võimalik nende „kasvuvalusid“ pisut leevendada – näiteks võimaldada neil õppida kõrgkoolis, selle asemel, et esimesel võimalusel pere toitjaks hakata.
Sõltumata sellest, kui haritud vanemad on, teevad lapsed oma elu muutvad otsused ikka ise. Peamine on, et vanemad oma last tema ettevõtmistes toetaksid ja teda armastaksid. Anetel on sellega väga vedanud: tema jaoks jätkub Aivel nii toetust kui armastust.

Vaimupuu soovib Aivele ja Anetele toredat kooskasvamist!

KOKKUVÕTE

Aivele meeldib ise hakkama saada.

Aive tahaks minna tööle,
aga võimalusi on vähe.

Aive on väga tubli ema.

Ta on oma tütrele alati toeks.

Silvi Laidro koos maaliga, mille kinkis talle Sólheimari juht Hallbjörn V. Rúnarsson.

ISLANDIL KOGEMUSI SAAMAS

TEKST: EVPIT ja Vaimupuu
FOTO: ERAKOGU

Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit (EVPIT) on üle-eestiline katuseorganisatsioon, mis ühendab intellektipuudega inimeste ja nende vanemate organisatsioone.

Aastal 2019 kirjutas EVPIT Avatud Kodanike Fondi projekti „Ligipääsetavuse parandamine lihtsa keele abil", mille raames uuritakse intellektipuudega inimeste ligipääsetavust avalikele ehk riigi poolt rahastatud teenustele.

Peamiselt uuriti avalikke asutusi, nagu haiglad, ministeeriumid, polikliinikud, lennujaamad, bussijaamad, muuseumid, kultuurikeskused, teatrid, asutuste infosaalid, kuid ka teisi enamkäidavaid kohti, nagu poed ja kaubanduskeskused. Kokku käidi ligi 70 asutuses üle Eesti.

Projekti partneriteks Eestis on Tartu Maarja Tugikeskus, Saaremaa Arengupuuetega Inimeste Tugiühing ja Viljandi Vaimupuudega Inimeste Tugiliit, projekti läbiviijaks EVPIT koos MTÜ EIT Tugiliisu abiga.

Projekti välispartner on Islandilt, keerulise nimega Landssamtökin Þroskahjálp (otsetõlkes Riiklik Arenguabi Ühendus), kohalik katuseorganisatsioon, mis ühendab erinevaid erivajadusega inimeste organisatsioone ja kaitseb nende huvisid. Neile külla sõidetigi, heade praktikate saamiseks. Sõit oli varem planeeritud juba eelmise aasta kevadesse, ent piirangud ja eriolukorrad tegid plaanidesse oma muudatusi. Kui projekti lõpuni oli vähem kui kaks kuud ja ees terendasid taas piirangud, otsustati reis ära teha. Mõnepäevasest reisist saadi palju mõtteid, inspiratsiooni ja innustust.

VAIMUPUULE RÄÄKIS ÕPPEREISIST ISLANDILE PROJEKTIJUHT SILVI LAIDRO.

Olime Tugiliisust neljakesi: mina kui teenuste koordinaator, Madis oli kogukonnas elamise esindaja, Nõmme kogukonnamaja „peremees"; Anne esindas toetatud elamist ja töötamise toetamist ning Karina igapäevaelu toetamist – et kõik need teenused, mida Tugiliisus pakume, oleksid esindatud. Samad inimesed olid ka vabatahtlikeks tugiisikuteks intellektipuudega inimestele, kes uuringus ligipääsetavust hindasid.

KÕIKIDE NENDE TEENUSTEGA TUTVUSITE KA ISLANDIL?

Islandil tahetakse sellist kogukonnas elamist, nagu meil edendatakse, hoopis ära kaotada: nende arvates on koos elamine erivajadustega inimeste jaoks tagasilangus, mis toetab õpitud abitust ja võib tekitada depressiivsust.

Meil on kogukonnas elades inimestel küll oma tuba, ent köök ja majapidamisruumid on ühised. Islandil lähenetakse inimesele individuaalselt: sotsiaalmaja-taolises majas on inimestel oma korterid, kus nad elavad üksinda. Köögi jagamist teiste inimestega peetakse võrdõiguslikkuse rikkumiseks. Lisaks on majas üks suur tuba, kus kogunetakse. Samuti on majas üks korter töötajate jaoks – need inimesed, kes nii-öelda toetavad sealset elamist, elavad töö ajal samas majas. Töötamist ja elamist toetavaid teenuseid saab ka oma kodus, sarnaselt meie Toetatud elamise teenusele.

KAS KA EESTIS VÕIKS VÕTTA SUUNA INDIVIDUAALSEMALE LÄHENEMISELE?

Paljud meie klientidest ei tahagi päris üksinda elada, suur osa ei saakski sellega hakkama.

Islandil avastatakse inimese toetusvajaduse suurus juba koolis, koostöös kooli, lapsevanemate ja kohaliku omavalitsusega. Toetusvajadus võib ajaga muutuda ning kohaliku omavalitsuse konsultant, koostöös võrgustikuga, aitab inimese toetusvajaduse ümber hinnata. Klient täidab oma toetusvajaduste taotluse ning riik maksab talle vastavalt taotlusele toetust.

Islandil on teenuse kasutajal palju rohkem otsustusõigust. Ta majandab ise rahadega, tasub oma tugiisikule ise palka ja vastutab aruandluse eest – see on nagu väikese firma juhtimine. Aruandlust nõutakse igas omavalitsuses pisut erinevalt, tavaliselt kaks või neli korda aastas.

Kui klient ei soovi endale isiklikku tugiisikut, siis kohalik omavalitsus, kes on vastutav teenuste pakkumise eest, maksab ise tugiisikule palka. Erihoolekande toetus suurus oleneb toetusvajaduse tundidest ning on võrdväärne Islandil kehtestatud elatustaseme miinimumiga – umbes 350 00 ISK ehk umbes 2327 €.

KUI PALJU KESKMISELT VAJATAKSE SELLISEID TEENUSEID?

Keskmiselt osutatakse toetavaid teenuseid 8-9 tundi päevas.

Võrdluseks: Eestis on riigi poolt ette antud toetavate teenuste tundide arv, mida rahastatakse ja mida on siis võimalik kliendile pakkuda – kuni 16 tundi kuus, see on umbes pool tundi päevas. Kogukonnas elamise teenusel on meil 10 inimese peale kohal 1 tegevusjuhendaja, kes peab enda tööpäeva 10 inimese peale ära jagama.

KAS ISLANDIL TEENUSE PAKKUJAID JÄTKUB?

Kui meil on tegevusjuhendajal madal palk, siis Islandil on sotsiaaltöötajad kõrgelt hinnatud, tegevusjuhendaja-tugiisiku tasu on alates 1540 eurost, vastavalt kliendi teenusevajadusele ja tundide arvule.

Kõrgharidusega ja kontoris töötavatel inimestel on palk kõrgem, kõige lihtsamatel hooldustöötajatel on kõige madalam palk – 800 eurot kätte. Miinimumpalka pole Islandil ametlikult määratud, nagu meil. Islandil on kõrgem palgatase, aga ka hinnad on natuke kõrgemad.

Võrdluseks – meil saavad tegevusjuhendajad kätte 700-820 eurot. Tegevusjuhendajate liit taotleb riigilt 1000-eurost brutotöötasu tegevusjuhendajatele, ehk siis palka 871.20 eurot kätte. See on võrreldes Eesti keskmise palgaga, mis on juba 1700 eurot, väga väike töötasu.

MIDA TÄPSEMALT ISLANDIL TEGITE?

Esmaspäeval jõudsime kohale, teisipäeval tutvustasime oma organisatsiooni, kolmapäeval külastasime Sólheimari ökoküla, tutvusime nende kogukonnas elamise teenusega.

Landssamtökin Þroskahjálpi inimesed rääkisid oma projektidest, näiteks 4 nädalat varem olid nad alustanud riigi rahastuse toel lepingute ja seaduste ümber tõlkimist lihtsasse keelde, et need oleksid kõigile arusaadavad.

Pildil vasakult: Anne, Silvi, Landssamtökin Þroskahjálpi juhataja Bryndís Snæbjörnsdóttir, Islandi Sotsiaalministeeriumi asekantsler Thor Thorarinsson, Karina ja Madis.

UMBES SARNAST PROJEKTI ALUSTAS KA VAIMUPUU KOOS SOTSIAALKINDLUSTUSAMETIGA. OLEME SEDA AMMU TEHA TAHTNUD, AGA POLE VAREM RAHASTUST SAANUD.

Islandil sündis see projekt samuti nii-öelda altpoolt – Sotsiaalministeeriumis avastati, et suur osa inimesi ei mõista tegelikult ei seadusi ega teisi olulisi tekste. Islandi riik reageeris kiiresti, leidis rahastuse ja nüüd siis tõlgitaksegi erinevaid olulisi tekste lihtsasse keelde, ja mitte ainult erivajadusega inimeste jaoks.

Landssamtökin Þroskahjálp'il on uskumatult hea koostöö sotsiaalministeeriumiga. Kui teisipäeval neil külas

käisime ja oma projektidest rääkisime, siis tehti telefonikõne sotsiaalministeeriumi asekantslerile ja küsiti, et kas tal on võimalik meie Eesti partneritega kokku saada – ja asekantsler kutsus meid kohtumisele samal päeval!
Islandi sotsiaalministeeriumi asekantsler Thor Thorarinsson on hästi palju koostööd teinud just katuseorganisatsioonidega, teab hästi erivajaduste inimeste vajadusi Islandil. Küsisime temalt, kuidas selle individuaalsusega teenuse osutamisel on. Ta vastas: „Inimesed peavad ennast teistega võrdsena tundma."
Islandil lähtutakse oma tegevustes ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Konventsioonist, eriti inimõiguste ja võrdõiguslikkuse osas – see on nende „püha piibel". Näiteks on igale inimesele ette nähtud sissetulek, mis on võrdne elatustaseme miinimumiga, nii et kui inimesele on määratud invaliidsuspensioon, mis ei ulatu miinimumini, on tal õigus saada pensioni lisaks. Peamine, et inimene oleks võrdne teistega. Toetusvajadust hinnatakse kord aastas.

MIS ON ISLANDI ERIVAJADUSEGA INIMESTE ELUS TEISITI KUI EESTIS?

Islandil toimub hästi varajane märkamine ning kaasamine alates lasteaiast kuni keskkoolini, laste arengut jälgitakse pidevalt ning peredele pakutakse toetavaid teenuseid. Islandil vanemad aktsepteerivad spetsialistide nõuandeid, neil ei ole valehäbi, nad julgevad abi küsida.
Kuni 20-aastaseks saamiseni elab intellektipuudega inimene turvalises keskkonnas, nagu meil – näiteks käib koolis. Et ka hiljem oleks tal midagi teha, on Islandi riik otsustanud toetada ettevõtteid, kes võtavad tööle erivajadusega inimesi: 75% puudega inimese palgast maksab riik ja 25% peab maksma ettevõte ise. See süsteem pakub ettevõtjatele suuremat toetust kui meie sotsiaalmaksu toetamise võimalus.
Hariduse ja õpiharjumuse säilimiseks on alates 2007. aastast Islandi Ülikoolis kutsediplomi programm intellektipuudega noortele. Ülikoolis käiakse 2 korda nädalas 4 tundi, teadmiste omandamist kinnitab diplom. Kahe aasta jooksul õpivad noored erinevaid oskusi, et töötada eelkoolides, koolijärgsetes tegevusklubides ja erivajadustega seotud valdkondades. See kõik saab toimuda ainult tänu individuaalsele lähenemisele, õppekava kohandamisele ja paindlikele õppemeetoditele ning pidevale koostööle õppejõudude, programmikoordinaatorite, üliõpilasmentorite ja üliõpilaste endi vahel.
Üle terve Islandi on loodud kaitstud töökeskkondi puuetega inimestele, kus arvestatakse inimeste eriliste vajadusega erinevatel tasanditel. Näiteks autistid ja raskema puudega inimesed, kes ei saa teistega koos töötada, saavad töötada töövälisel ajal. Nad tulevad tööle koos oma tugiisikuga, võtavad võtmekarbist võtme, ja teevadki oma tööd täpselt siis, kui tunnevad, et tahavad ja saavad – kasvõi öösel. Samuti on võimalik võtta töötamisest pausi – näiteks kuu või kaks ei käi, siis tullakse tagasi, seda ilma arstitõendita. Üheltki teenuselt neid eemal oleku tõttu maha ei võeta – erivajadustega inimestel ongi erilised vajadused. Igale inimesele lähenetakse Islandil individuaalselt.
Individuaalne lähenemine tähendab ka seda, et ühiseid tegevusi on neil vähem kui meil. Veedetakse küll koos vaba aega, näiteks käiakse ujumas, aga nii, nagu me näiteks Tugiliisus teeme – et läheme koos uutesse kohtadesse, rahvarohketele üritustele, oleme avatud ühiskonna liikmed ja kasutame linna ning kogukonna poolt pakutut – neil ei ole. Sellest on kahju! Inimese osalus ühiskonnaelus on meie arvates tähtis!

KAS TEIL ISLANDLASTELE KA MIDAGI ÕPETADA OLI?

Islandlaste jaoks on Eesti väga innovaatiline digiriik. Kuna oli kohalike omavalitsuste eelvalimiste aeg, siis me näitasime, mismoodi meil e-valimised käivad. Kuidas ID-kaart käib pessa ja kuidas pin-koodi vajutada. Mina andsin oma hääle ID-kaardiga, Anne tegi seda mobiili-ID-ga. Islandlased olid väga üllatunud: kas nii ka saab?
Tutvustasime Tugiliisu poolt projekti raames välja töötatud erihoolekande teenuste aruandlusprogrammi Headview (peavaade). See on meie organisatsioonisisene aruandlusprogramm, mis lihtsustab kõvasti paberitööd. Asekantsler pildistas meie Headview'd ja tahtis sellest rohkem teada saada.

MIS SELLEL REISIL KÕIGE ROHKEM ÜLLATAS?

Mind üllatasid ja inspireerisid need inimesed, ökokülalas Sólheimari juht Hallbjörn V. Rúnarsson, kaitstud töös SmíRey juht Sigurbjorn Bjornsson – nad on nii vahetud, nii avatud, hästi motiveerivad. Sa näed, et nad hoolivad, ja et ükskõik, missugune raskus ette ei peaks tulema, ei jäta nad jonni, vaid lähevad, kuni raskused on võidetud. Näiteks ökoküla juhatajal oli tegelikult vaba päev, ta tuli oma vabast päevast meiega kohtuma! Silma torkas väga sõbralik ja vahetu organisatsioonide koostöö omavalitsuse ja ministeeriumitega.
Saime palju uusi ideid, kuidas oma organisatsioonis teenuseid tulemuslikumalt korraldada.
Täispikka lugu loe www.vaimupuu.ee! ■

Sólheimaris valminud käsitöö.

Tugiliisu meeskond: Karina, Madis, Anne ja Silvi.

KOKKUVÕTE

Tugiliisu töötajad käisid Islandil vaatamas, kuidas elavad seal intellekti-puudega inimesed.

Islandil peab iga inimene tundma,
et ta on teistega võrdne,
nagu on kirjas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis.

Kui inimese invaliidsus-pension
ei ulatu miinimumini,
on tal õigus saada pensioni lisaks.

Erivajadusega inimene saab ise määrata,
kui palju ja missuguseid
toetavaid teenuseid ta vajab.

Keskmiselt osutatakse toetavaid teenuseid 8-9 tundi päevas.

Islandi riik toetab ettevõtteid,
kes võtavad tööle erivajadusega inimesi:
* 75% puudega inimese palgast maksab riik,
* 25% puudega inimese palgast
peab maksma ettevõte ise.

Islandi Ülikoolis on kutse-diplomi programm:
ka intellektipuudega noored
saavad käia ülikoolis.

Üle Islandi on loodud
kaitstud töökeskkonnad puuetega inimestele,
kus igaüks teeb täpselt nii palju,
kui saab ja suudab.

Islandil toetatakse ise-seisvalt elamist
rohkem kui kogu-konnas elamist.

Islandil tõlgitakse seadused
lihtsasse keelde,
et kõik inimesed saaksid nendest aru.

Islandi inimeste arvates on Eesti tubli e-riik.

SÓLHEIMAR – PÄIKESEKÜLA ISLANDIL

TEKST: Sólheimari ametlik koduleht ja Vaimupuu
FOTOD: Sólheimari ametlik koduleht ja EVPIT

Sólheimar (tõlkes – „Päikese kodu“) on ökoküla Edela-Islandil.

Sólheimari asutas Sesselja Sigmundsdottir 5. juulil 1930. aastal, oma 28. sünnipäeval, koos oma 5 kasulapsega.

Sesselja tahtis luua asumi, mis põhineks individuaalsetel väärtustel, kestlikul eluviisil ja õpi-raskustega inimeste eest hoolitsemisel. Teda inspireerisid kristlikud väärtused, Austria filosoofi Rudolf Steineri antropoloogilised mõtisklused ja mahe-aiandus.

Esimestel aastatel elati telkides. Õnneks asus maa-alal kuumavee-allikas. Esimesed majad ehitati paar aastat hiljem parlamendi toel õpi-raskustega laste jaoks.

Ametnikele ei meeldinud, et tavalised lapsed mängisid siin koos puudega lastega. Nad nõudsid, et lapsed peaksid mängima vaid „omasugustega“. Sólheimaris mängisid aga endiselt kõik lapsed koos.

Praegu elab Sólheimaris ligikaudu 100 inimest, kellest paljud on erivajadusega. Umbes pooled elavad omaette korterites, pooled kogukonna-majas. Praegu käivad ümber-ehitused, et tulevikus oleks rohkem omaette kortereid.

Külas elab ka 60 töötajat. Igal aastal tuleb siia vabatahtlikke, kes aitavad kogukonda erinevate keskkonnasõbralike projektidega, olgu selleks siis saagi koristamine või elanike igapäevaelus abistamine.

Sólheimar on keskkonnasõbralik küla, kus energiat saadakse päikesest ja kuumavee-allikatest. Tegeletakse taaskasutuse ja mahe-aiandusega, peetakse kanu. Siin on kasvuhooned, aiamaad, pargid erinevate puude ja põõsastega.

Sólheimari külake toimib oma rütmis – isegi oma kauplus, kohvik ja kirik on siin. Palju on kunsti- ja käsitöö-kodasid: siin tegeletakse keraamika ja puidutööga, valmistatakse seepe, küünlaid, vaipu ja mida kõike veel!

Sólheimaris toimub kogu aeg midagi. Siin ei saa olla niimoodi, et mitte midagi ei tee. Vaba aja veetmiseks on oma spordiselts, teatritrupp ja laulukoor, pidevalt korraldatakse töötubasid ja teisi kaasavaid üritusi.

Üks põnev päev, mida peetakse igal aastal, on rollipäev. Igaüks saab siis proovida mõnda ametit, mida ta õppinud ei ole – näiteks olla poes kassapidaja või kaupade paigutaja, või hoopis baarman.

Igal hommikul koguneb terve küla hommikuringi, kus räägitakse päeva plaanidest. Igaühel on selge, mida ta tegema hakkab. Siis võetakse kätest kinni ja alustatakse päeva lauluga.

Ökoküla kivitee, mille all on sooja vee torud. Nii püsib tee aasta läbi kuivana ja ratastooliga on mugav liikuda.

Ösolheimi raadiotuba, kus erivajadusega inimesed saavad avaldada oma arvamust.

Hommikuring.

Mall Hellam, Avatud Eesti Fondi juhataja

MALL HELLAM: Tuleb julgus kokku võtta ja ISE nõu küsida!

VAIMUPUU küsimustele vastas MALL HELLAM
FOTO: ErakoGu

Vaimupuul oli õnn saada rahastust Aktiivsete Kodanike Fondist oma projektile, mida oleme ammu teha tahtnud – tõlkida lihtsasse keelde olulisemad tekstid, seadused ja määrused, mis puudutavad kõiki inimesi ning eriti erivajadusega inimesi.

Meie koostööpartneriteks on Maarja Küla, Rapla Hooldekeskuse Tugikeskus Vahtra, Vändra Alevi Sotsiaalmaja, Kuusalu Hoolela, Narva Laste Päevakeskus LAD, Kõrgessaare Puuetega Noorte Klubi Vikerkaar ja Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit, kes aitavad testida, kas Vaimupuu tõlge on sihtgrupile arusaadav. Tekstide algmaterjali saame Sotsiaalkindlustusametilt.

Projekt kestab 2023. aasta märtsini.

Avatud Eesti Fond (AEF) on juba 1990. aastast tegutsev heategevuslik sihtasutus, mis toetab Eesti arengut erinevate projektide kaudu.

Aktiivsete Kodanike Fond on üks Avatud Eesti Fondi programme, millega soovitakse tugevdada kodanikuühiskonda ja kodanikuaktiivsust ning suurendada haavatavate rühmade mõjujõudu. Haavatavate rühmade all mõistetakse ka erivajadusega inimesi.

Avatud Eesti Fondi juhataja Mall Hellam oli lahkelt nõus rääkima Vaimupuu lugejatele nii endast kui ka fondist.

KUIDAS SATTUSITE AVATUD EESTI FONDI JUHTIMA?

Õppisin Budapestis Eötvös Lorándi nimelises Ülikoolis, mille lõpetasin ungari filoloogia ja soome-ugri keelte erialal. Ungari päritolu George Soros, kes tahtis hakata aitama Ida-Euroopas inimeste omaalgatust ja ettevõtmisi, et oluliselt mahajäänud riigid jõuaksid järele Läänele, sai ühelt mu õppejõult minu kontaktid. Ühel hetkel rääkisime telefonis ning kuna meie mõlema soov oli asuda Eesti kodanikuühiskonda arendama ja maailmale avatuks muutma, siis saigi minust juba 1990. aastal Avatud Eesti Fondi juhataja.

Olen olnud ühes ametis väga pikalt, kuid töö on pakkunud alati põnevust, sest nende aastakümnete jooksul on meie riik väga palju muutunud. Igal ajal on üles kerkinud hoopis uued väljakutsed – kui alguses oli fookuses meie riigi ülesehitamine üldse, siis nüüdsed probleemid on rohkem seotud demokraatia, kodanikuühiskonna tugevdamise ja hea valitsemisega laiemalt.

MILLEGA TE TÖÖST VABAL AJAL TEGELETE? KUIDAS HOIATE TASAKAALU TÖÖ JA ISIKLIKU ELU VAHEL?

Minu peres on abikaasa ja juba täiskasvanud poeg. Abikaasaga oleme soojas ja sõbralikus õhkkonnas olnud koos juba 40 aastat. Töö ja isikliku elu vahel tasakaalu hoidmine on keeruline ülesanne, seda eriti ajal, mil internet on kõikjal ning töised e-mailid saavad su kätte ka öösiti ja nädalavahetuseti. Viimastel aastatel on parimaks töö- ja puhkeaja tasakaalustajaks kujunenud balletitunnid ja teater.

MILLINE ON TEIE ARVATES PUUETEGA INIMESTE OLUKORD EESTIS?

Aastakümnete jooksul on see kindlasti paranenud, aga arenguruumi on palju. Füüsiline ligipääsetavus on halb eriti suurematest linnadest väljas, kus paljud asutused on endiselt veel nõukogudeaegsetes ruumides tegutsemas. Ühistransport, samuti eriti väljaspool linnu, ei kannata samuti kriitikat. Samas rõõmustavad mitmed erivajadustega inimestele suunatud ja ka nende endi veetud kodanikuühendused ja sotsiaalsed ettevõtted – näiteks Helpific, aga muidugi ka Vaimupuu. Lisaks on huvikaitseorganisatsioonid muutunud tugevamaks ja võimekamaks. Kõige suurem heameel oleks selle üle, kui üleüldine suhtumine erivajadustega inimestesse muutuks järjest kaasavamaks ja positiivsemaks. Selle juured on kindlasti hariduses ja ka kogukonnatöös.

AKTIIVSETE KODANIKE FONDI RAHASTAVAD ISLAND, LIECHTENSTEIN JA NORRA. MIKS JUST NEED KOLM RIIKI?

Norra, Island ja Liechtenstein ei kuulu Euroopa Liitu, küll aga Euroopa majanduspiirkonda. Need riigid on avaldanud soovi toetada erinevaid Euroopa Liidu riike, sealhulgas aidata neid, kes on ühiskonnas nõrgemal positsioonil kui teised – nagu näiteks erivajadusega inimesed. Lisaks Eestile viiakse Aktiivsete Kodanike Fondi ellu ka Lätis-Leedus ning kokku 15-s Kesk- ja Lõuna-Euroopa riigis.

KUI PALJUD PROJEKTID ON SEOTUD PUUETEGA INIMESTEGA?

Puuetega inimestele suunatult on meil käimas praegu mitu projekti erinevatelt eestvedajatelt: EVPITi ligipääsetavuse parandamine lihtsa keele abil; Eriline Maailm, MTÜ Valguskiir, Eesti Neurofibromatoosi Ühing, Eesti Pimedate Liit. Võimekuse tõstmiseks on saanud toetust erinevad ühendused. Lisaks oleme toetanud ka mitmeid erinevaid vaimse tervise teemadega seotud projekte ja ühendusi.

Projektide taotlemine ja täitmine nõuab palju bürokraatiat ja oskust mõista spetsiifilist sõnavara.

Projektikeel on tõesti paras pähkel ja julgen väita, et kõigile inimesele üldiselt. See on nii paljude oskuskeeltega – ka juriidilise ja meditsiinilise keelega, millest tavakodanikul on väga keeruline aru saada ja mis ometi sageli puudutab elu väga otseselt. Samas võib siiski öelda üsna karmilt – hea idee ise ei maksa midagi. Kui mõni projekt ei saa toetust, siis tavaliselt ei ole see tingitud keelest, vaid sellest, et pole piisavalt hea või teostatav tegevuskava. Eesti ühenduste võimekus on aja jooksul tublisti paranenud ja taotluste tase tõusnud. Meilt võib alati nõu küsida, kui midagi jääb arusaamatuks – selleks olemegi olemas.

Aktiivsete Kodanike Fondi projektid kestavad 12 kuni 24 kuud ehk 1 kuni 2 aastat. Värskelt läks käima konkurss vabaühenduste tegevustoetustele, mida toetab Norra ja mis on esmakordne võimalus Eesti ühendustele, sest keegi teine sellist võimalust ei paku. Suunatud on see just neile ühendustele, kes on juba piisavalt kaua tegutsenud ja piisavalt tugevad, kellel on oma mõju ühiskonnas ka juba olemas ning visioon, kuidas seda suurendada.

KUIDAS SAAKSID PUUETEGA INIMESTE ÜHENDUSED OMA MÕJU SUURENDADA?

Kindlasti on oluline leida endale häid kõneisikuid ning kaasata eksperte-vabatahtlikke ka mujalt valdkondadest, sest ka hea kommunikatsioon on osa oma huvide kaitsmisest. Väga paljud Eesti organisatsioonid, ettevõtted ja eraisikud oskavad juba mõelda oma tegevusele vabatahtliku töö vallas (näiteks annetades oma teadmisi ja aega) ning neid võiks samuti kaasata oma pikaajaliste eesmärkide seadmisse, suurema mõjukuse ja asjatundmise saavutamiseks. Tuleb ise julgus kokku võtta ja nõu küsima minna.

KUIDAS JA MISSUGUSEST ALLIKAST VÕIKS EESTI RIIK RAHASTADA OMA SOTSIAALSE SUUNITLUSEGA MITTETULUNDUSÜHINGUID?

KAS MÕNEL AEF PARTNERRIIGIL ON KOGEMUSI, MIDA SAAKS EESTIS RAKENDADA?

Meie riigil võiks olla rohkem huvi ja tahtmist töötada süvendatumalt koos sotsiaalse suunitlusega vabaühendustega, andes neile üle rohkem teenuste osutamise võimalusi ja kohustusi ning sellega kaasnevat rahastust. Mujal maailmas kutsutakse seda PPP-ks (public private partnership) ehk siis avaliku ja erasektori partnerluseks.

Täispikka lugu loe www.vaimupuu.ee!

SA Hea Hoog pakub tööd pea 600-le psüühilise erivajadusega inimesele.

UURING:

Paremad teadmised psüühilistest erivajadustest aitaksid muuta ühiskonda mõistvamaks

TEKST ja FOTOD: Hoolekandeteenused AS

Suhtumine psüühilise erivajadusega inimestesse on Eestis üldjoontes hea, kuid seda aitaks veelgi paremaks muuta suurem teadlikkus psüühilise erivajadusega inimeste eripärade kohta, selgub Sotsiaalministeeriumi tellitud uuringust. 70% inimestest leiab, et tunneks ennast psüühilise erivajadusega inimestega suheldes mugavamalt, kui teaks neist enam. Eriti oluline on teadlikkuse suurendamine muu emakeelega elanikkonna hulgas, kes suhtuvad psüühilise erivajadusega inimestesse eestlastest ettevaatlikumalt.

„Psüühilise erivajadusega inimesi on Eestis umbes 55 000 ning nende hulka kuuluvad nii rasket või kroonilist laadi psüühilise haigusega kui ka intellektipuudega inimesed.

„Paarkümmend aastat tagasi olid psüühikahäirega või füüsilise puudega inimesed „ära peidetud“ suurtesse kombinaadi tüüpi asutustesse, kus elamistingimused ja pakutav tugi olid kaugel inimväärikast elust. Ammugi ei saanud me sel ajal rääkida võimetekohase hariduse pakkumisest, eneseteostusest ja ühiskonna liikmeks olemisest,“ ütles sotsiaalkaitseminister Signe Riisalo.

Viimaste kümnendite jooksul oleme teinud ära suure töö ja olukord on muutumas. „Eesti on võtnud suuna, et suletakse eraldatud paikades asuvad suured, haiglatüüpi hooldekodud ja teenuse osutamise kohad inimestele luuakse kogukondade keskele.“

Ministri sõnul näitab värskelt valminud uuring, et inimeste suhtumine psüühilise haiguse ja intellektipuudega inimestesse on muutunud, kuid riik tegutseb selle nimel, et Eesti elanikud võtaksid psüühilise erivajadusega inimesed positiivsete hoiakutega kogukondadesse vastu.

Veidi rohkem kui pooltel vastanutest puudub kokkupuude psüühilise erivajadusega inimestega, mis tähendab, et isiklikku kogemust sellise erivajadusega inimesega suhtlemisel on pigem vähe.

Enim puututakse psüühilise erivajadusega inimestega kokku linnaruumis või muus avalikus kohas, seega ei pruugi kokkupuude olla eriti sügav. Esile toomist väärib, et psüühilised raskused jäävad sageli silmale nähtamatuks – seega võivad paljud inimesed tegelikult kokkupuudet omada, kuid ei ole sellest teadlikud. Nii kinnitabki üle 20% uuringus osalenuist, et ei oska psüühilise erivajadusega inimest ära tunda.

Läbiv joon on nooremate põlvkondade toetavam hoiak psüühiliste erivajadustega inimeste osas. See väljendub ühelt poolt suuremas valmisolekus elada nende naabruses, teisalt peavad noored inimesed vanemate põlvkondadega võrreldes olulisemaks psüühilise erivajadusega inimeste jaoks sobivate töötingimuste loomist. Noored ja naised on psüühilise erivajadusega inimeste suhtes üldiselt toetavamad kui vanemad inimesed ja mehed.

Valdav osa vastanutest suhtub psüühilise erivajadusega inimestesse kas positiivselt (25%) või neutraalselt (64%). Samuti kinnitab 56% vastanutest, et suhtub

erivajadusega inimestesse samamoodi kui erivajaduseta inimestesse ning 49% on valmis sekkuma, kui keegi teeb erivajadusega inimesele ülekohut. Milttoni muutuste nõustaja, psühholoogiadoktor Eva-Maria Kangro sõnul on negatiivsema varjundiga vastused suuresti seotud teadmatusega, mis tekitab hirme. Nii näiteks leiab enim inimesi, et psüühilise erivajadusega inimesega suhtlemise muudaks lihtsamaks paremad teadmised nende käitumise eripärade kohta.

„Negatiivseid hoiakuid saab muuta eelkõige läbi isikliku kogemuse," jätkas Kangro. „Vahetu kokkupuude erivajadusega inimesega aitab reeglina kaasa suhtumise muutumisele."

Kangro märkis, et meie vajadused inimestena on üsna sarnased. „Et saaksime ühiskonna liikmetena võimalikult täisväärtuslikult toimida, on vaja sobivat keskkonda. Sellise keskkonna loomisega ka psüühilise erivajadusega inimeste jaoks on vaja teadlikult tegeleda," selgitas Kangro, lisades, et iga inimene vajab enda ümber toetavat võrgustikku ja võimalust teha jõukohast tööd.

Eestlased puutuvad enda sõnul psüühilise erivajadusega inimestega kokku mõnevõrra sagedamini kui muude rahvuste esindajad. Märgatav on muu emakeelega kogukonna veidi madalam toetus psüühilise erivajadusega inimeste suhtes, mis on suure tõenäosusega seletatav nii väiksema teadlikkuse kui vähesema kontaktiga. Nimelt on vaimse tervise alased teavitustegevused seni toimunud eeskätt eesti keeles, samuti on psüühilise erivajadusega inimeste jaoks loodud kogukonnas elamise võimalusi enam just piirkondades, kus muude rahvuste esindajaid elab vähem.

Uuringu tegemist nõustanud Peaasi.ee ühiskonnauurija Merle Purre sõnul vajab teavitustöö muu emakeelega inimeste hulgas parandamist, näiteks venekeelseid materjale psüühiliste erivajaduste paremaks mõistmiseks on palju vähem. Ta tõi välja uuringust selgunud tõsiasja: muust rahvusest vastajad toovad selgelt esile, et paremad teadmised psüühiliste erivajadustega inimeste kohta aitaksid neil ennast nendega kokku puutudes mugavamalt tunda, mis ilmestab avatud hoiakut uute teadmiste suhtes.

SA Hea Hoog arvestab kliendi soove, kui tulevikuplaane tehakse.

KOKKUVÕTE

Uuring selgitas, et Eestis suhtutakse psüühilise erivajadusega inimestesse üldiselt hästi.

Inimesed võõristavad psüühika-häirega inimesi, kuna nad ei tea mitte midagi psüühika-häiretest.

Noored ja naised toetavad psüühilise erivajadusega inimesi rohkem kui vanad ja mehed.

Seni on psüühika-häirete kohta olnud eesti keeles rohkem infot kui vene keeles.

Tulevikus soovitakse jagada rohkem infot psüühika-häirete ja psüühiliste erivajaduste kohta, et inimestel oleks mugavam üksteisega suhelda.

Gretel Murd, üks projektis osalejatest.

Puuetega naised pääsevad pildile

TEKST: Eesti Puuetega Naiste Ühenduste Liit
FOTOD: Mariann Lambing

Selle aasta suvel sai Eestis hoo sisse ainulaadne projekt „Mitte midagi puuetega naistele puuetega naisteta!“ Nagu nimigi ütleb, on algatuse sisuks teha ühe suure topeltvähemuse – puudega naise – hääl meie ühiskonnas kuuldavamaks.

„Me viime kahe aasta jooksul läbi üle-eestilised küsitlused, korraldame kõrgetasemelise fotonäituse ning kutsume ellu koolitused just puudega naisi puudutavatel teemadel,“ selgitab projektijuht, Eesti Naisjuristide Liidu aupresident Keiu Roosimägi. „Usume, et Eestis on kätte jõudnud aeg, kus puudega tütarlaste ja naiste õiguste edendamisel on alanud uus ajajärk.“

Roosimäe sõnul on puudega naised suurema tõenäosusega igasuguse vägivalla (füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalla ja jälitamise) ohvriks kui puudeta naised. Puuetega naistest on European Institute for Gender Equality andmetel lähisuhtevägivalda kannatanud 34%, tervetest naistest 19% ning tähelepanuta ei saa jätta puuetega naiste ärakasutamist seksuaalobjektina ja inimkaubanduse ohvritena.

Puudega naistel puudub tihti ligipääs naistearstide vastuvõttudele ning naiste varjupaigad pole valdavas enamuses juurdepääsetavad liikumispuudega naistele. See on kõigest tilk probleemide ja murede ookeanis. Eestis puuduvad riiklikud poliitikad, mis pööraksid eraldi tähelepanu puudega naiste haavatavusele. Samuti ei ole puudega naiste õigused eraldi kaetud riiklike arengukavadega – see valdkond puudub nii Heaolu Arengukava kui ka Vägivalla ennetamise strateegiast.

Üks viis valupunktidele tähelepanu juhtida on kunst. „Kunagi varem pole Eestis puudega naisi esitletud kunstis, veel vähem teostatud sellises mahus temaatilist fotonäitust,“ sõnab Roosimägi. „Puudega naistel, keda me enamasti ei näe ajalehtede veergudel, ajakirjade kaantel, muusikavideodes või poodiumitel poseerimas, on oma identiteet ja õigused. Kunsti kaudu esitleme nende naiste lugusid, kes on ühiskonnas sageli nähtamatud,“ ütleb

ta. „Värskem ja muutusi toov visioon võib tulla naistelt, keda on palju represseeritud, kiusatud, mitte kunagi kuulatud. Kunstiga saame astuda vastu maailmale, kus üks inimelu on rohkem väärt kui teine.“

„Kõige enam häirib mind viipekeelse info puudus ehk tihti ei jõua meieni vajalik info, mis omakorda seab meid paratamatult võrreldes kõnelevate inimestega ebavõrdsesse olukorda,“ kirjeldab viipekeelne Gretel Murd, kes on üks projektis osalevatest naistest. „Kui inimene läheb psühholoogi juurde, siis tavaliselt on nõustamisel kaks inimest. Eestis on hetkel vaid üks psühholoog, kes oskab eesti viipekeelt, enamasti peavad viipekeelsed kurdid nõustamisele võtma kaasa kolmanda osapoole ehk viipekeeletõlgi. Tahes-tahtmata vähendab see nõustamise privaatsust ja nõustatava turvatunnet.“

Erilised naised jäädvustab fotodele esinemis- ja fotokunstnik ning muusik Alan Proosa:

„See on soov ja püüd muuta maailma paremaks, mitte alla vanduda laialdaselt lokkavale ignorantsusele ja julmusele. Ma tahan, et inimesed hariksid oma hinge, meeli ja mõistust, arvestaksid rohkem teistega, endast erinevatega meie seas ja ümber, mõistmine ja empaatia on väga olulised ja me peame neid väärtusi iga hinna eest hoidma ja kasvatama.“

Fotonäitus avatakse järgmise aasta märtsis Solaris Galeriis. Seda koordineerib Kristina Amor Helpificu tugikeskkonnast, kes ootab endaga ühendust võtma erineva puudespetsiifikaga naisi, kes julgevad oma nime ja näoga rääkida oma lugu.

Lisaks kunstinäitusele alustavad 11. septembrist puudega naistele mõeldud inimõiguste teemalised töötoad, kus käsitletakse nii puudega naiste õigust saada emaks kui ka puudega naiste seksuaalsust, samuti nii eneseteostust kui julgustamist osaleda ühiskonnas poliitika kujundamises. Naisi koolitavad tunnustatud kohtunikud, eksperdid ja koolitajad.

Kolmandaks viiakse ellu küsitlused puudega naistele ja puudega naistest, et kaardistada naiste, aga ka ühiskonna hoiakuid ja arusaamu eri teemadel. Millised on nende õigused ja vabadused seoses täieliku vaba eneseteostusega – nii kodaniku kui naisena, nii elu-/abikaasana kui ka emana? Kellena näeb end puudega naine meie ühiskonnas, kellena identifitseerib ühiskond puudega naist? Kuidas kogeb seksuaalsust puudega naine? Millised on tabud? Just sedalaadi küsimustele projekti kestel vastust otsitaksegi.

„Pole häbi olla naine, pole häbi olla puudega naine!“ rõhutab Roosimägi.

Gretel Murd

KOKKUVÕTE

Puuetega naised soovivad ise osaleda nende elu puudutavate otsuste tegemisel.

Puuetega naistel on raskem elus hakkama saada kui tavalistel naistel.

Nad satuvad kergemini kelmuste ja vägivalla ohvriks, neil pole alati võimalust abi otsida.

Nüüd on alanud projekt, kus puuetega naised saavad rääkida oma loo.

Fotod ja lood avaldatakse näitusel 2022. aastal Solarise Keskuses.

Villa Liisu uhke maja Tallinnas Nõmmel.

Kogukonnamaja VILLA LIISU avas oma uksed

10. juunil 2021 avas MTÜ EIT Tugiliisu pidulikult uue kogukonnamaja intellektipuudega inimestele. Uus kodu asub endises legendaarses Nipperi villas Nõmmel ja kannab seetõttu uhket nime – Villa Liisu.

TEKST: Vaimupuu
FOTOD: Vaimupuu ja EIT Tugiliisu

Vana maja renoveerimine on peensusteni läbimõeldud. Siin on arvestatud inimeste erivajadustega ja kasutatud tänapäevaseid lahendusi – nii on valminud igati kaasaegne kodu. Villa Liisu toad näevad uhked välja, ületades hubasuselt nii mõnegi hotellitoa. Siin on kasutatud minimalistlikku, funkstiilis majale sobivat pisut romantilist stiili, mida iga toaelanik oma käe järgi sisustada saab.

„Kõik need vana maja kurvid ja keerud annavad kodu-se hõngu," kommenteerib projekti eestvedaja ja MTÜ EIT Tugiliisu juhataja Agne Raudmees.

Maja valmis Euroopa Regionaalarengu Fondi projekti „Villa Liisu" raames.

EIT Tugiliisu klientide jaoks on see juba teine maja, kus pakutakse kogukonnas elamise teenust – Kakumäel tegutseb sarnane maja juba mitu aastat. Kogukonnas elamine tähendab, et igal kliendil on oma tuba ja tegemised, ent söömised ja tähtsamad tegevused tehakse koos, ühise perena.

Teenuse eesmärk on intellektipuudega noorte võimalikult iseseisva elu toetamine. Selle nimel suheldakse palju kliendi ja tema lähedastega, et pakkuda igaühele just talle sobivat ja vajalikku tuge, et aidata intellektipuudega inimesel leida oma koht ühiskonnas. Teenuse järele on suur nõudlus – seda näitab juba see, et kõik Villa Liisu toad leidsid omaniku juba enne maja valmimist: siin elab nüüd 14 erivajadusega Tallinna noort.

Maja valmimist tähistati suure peoga, kus EIT Tugiliisut tervitasid koostööpartnerid, tähtsad sotsiaalametnikud ja ka uue maja elanikud. Maitsvad suupisted ja elav tšellomuusika tegid kõikide külaliste tuju heaks!

Vaimupuu soovib Tugiliisule palju õnne uue maja puhul! Võib vaid aimata, kui palju tööd ja närve selle suurejoonelise projekti õnnestumiseks kulutatud on!

Pakume välja ka äriidee, kuidas majale raha teenida ja ametnikke harida: kogemuspraktika kogukonnas elamiseks! Näiteks: 100 euro eest saab nii-öelda tavaline inimene elada ühe päeva Tugiliisu kliendina – teha samasuguseid asju, nagu kõik teised, teistega võrdsetel alustel ja samade reeglite järgi. Kindlasti avaneb sellise kogemuse järel mõni uus vaatenurk, mille kaudu erivajadusega inimesi paremini näha ja mõista saaks. ■

Töökeskuses on hea oma oskusi proovile panna.

Hea Hoog AVAS PÄRNUS TÖÖKESKUSE

Augusti alguses avas uksed Hea Hoog Pärnu Töökeskus, kus psüühilise erivajadusega inimesed saavad teha pikaajalist kaitstud tööd.

TEKST: Kadri Talva-Ots, AS Hoolekanne kommunikatsioonispetsialist
FOTOD: Erakogu

Töökeskuses töötab seitse inimest ning esialgu pannakse käte osavust proovile populaarseid nuuskimismatte tehes. Tootmisjuht Krista Emajõe sõnul on peagi plaanis ka tekstiilvaipu kuduma hakata ning tulevikus keskendutaksegi peamiselt erinevate tekstiiltoodete valmistamisele. Sarnaselt teiste töökeskustega otsitakse hetkel aktiivselt võimalusi ka teenuste osutamiseks, näiteks koristustöid korteriühistutes ja erinevaid komplekteerimistöid.

„Klientidele meeldib väga töötada ja nad tulevad iga päev hea meelega töökeskusesse. Kõikidel on suur valmisolek uusi asju õppida ja erinevaid töid proovida," jagab Krista muljeid esimesest tegevuskuust. Häid sõnu jagub tal ka tegevusjuhendaja Renata Villiste kohta: „Renatal silm särab ja ta on palju panustanud töökeskuse käivitamisesse. Tema positiivne meel ja teotahe panevad mõtted liikuma ning perspektiivi nägemine aitab inspireerida ka kliente. Üheskoos tehakse kindlasti palju toredat!"

Hea Hoog Pärnu Töökeskus asub Väike-Posti 3 ning on avatud E-N 9:00-16:30. Töökeskuses asuvas käsitööpoes saab näha ja osta ka teiste töökeskuste mitmekesist toodangut, kogu tootevaliku leiad veebipoest www.heahoog.ee.

Kingitusi igale maitsele!

Žürii hinnangut kuulavad rõõmsalt Renee ja Kadri.

VAHTRA TANTSUVÕISTLUS

TEKST: Kahro Ader, Vahtra Tugikeskuse klient
Kirja pani Age Ilumaa, Vahtra Tugikeskuse tegevusjuhendaja
FOTOD: Tiina Azojan

Juba 2 aastat elasid vahtrakad ilma tantsuvõistluseta, igatsus Vahtra Tähetantsude järele oli väga suur. Rohkem ei tahtnud vahtrakad enam oodata ning otsustasid ise tantsuvõistluse korraldada.

Lepiti kokku, et ise valitakse paarilised vahtrakate seast, ise otsitakse tantsud, muusika ja kostüümid, ise tehakse trenni ja uuritakse internetist tantsusamme.

Trennid läksidki hooga käima. Treeniti lausa iga päev! Ja lõpuks, 28. oktoobril, toimuski Rapla Kultuurikeskuses Vahtra Tantsuvõistlus. Tundus nagu päris! Suur elevus oli kõigil hinges. Tehtud oli ju palju tööd!

Tulemused olid hämmastavad. Tantsud olid tõesti keerulised ja hoolikalt läbi mõeldud. Kõigil oli hästi meeles, et tantsides tuleb naeratada. Oli väga erilisi tantsu algusi ja lõpupoose, eriline oli ka autasustamine. Kõigil oli tantsuvõistlusest palju rõõmu!

28. oktoobril 2021. a. toimus Vahtra tantsuvõistlus. Enne käisid tantsutrennid ka. Sai suurt vatti ja pisaraid. Kõige enne tantsisin Pillega. Valisime tantsud: aeglane valss ja rumba. Ma mõtlesin liiga palju. Aeglases mõtlesin Reneed ja Pillet kasutada, aga hiljem mõtlesin ümber. Aeglases valsis oli raskem samme välja mõtelda, aga rumba oli kerge. Lõpuks ma otsustasin, et tantsin ka Mariga. Trennid läksid meil väga hästi.

Algul oli kaheksa tantsu, aga hiljem jäi seitse tantsu. Tantsuvõistlus algas pihta Age kõnepidamisega Rapla Kultuurikeskuse saalis. Kohtunikke oli meil kokku 4 – Merike, Riho, Tuuli ja Kalju. Siis hakkas pihta. Esimese tantsuga – aeglane valss – alustasid Renee ja Kadri. Tegelikult mina seda näha ei saanud, sest olin ukse taga valmistumas, aga video pealt vaadates Renee natuke kiirustas. Kadri tegi küll sammud hästi. Muidu mulle meeldis see tants. Teisena olime mina, Pille ja Mari. Pille ja Mari läksid publikusse. Ütlesin, et seiske püsti, siis mul on parem tulla. Algul võtsin tantsima Pille. Aeglast valssi tantsisin Pillega. Tants oli väga hästi läbi mõeldud, väga hästi tuli välja. Žürii Kalju ütles: „Ma kohe ehmatasin, et tuled mind tantsima võtma!“ aga ma läksin tegelikult Pillet tantsima võtma.

Kolmandana tantsisid Ahti ja Kadri aeglast valssi. Nende tants oli supertants ja tuli väga hästi välja. Ma ei olnud osanud niipalju asju tantsu sisse mõteldagi, aga nendel tuli väga hästi välja.

Üks paar jäi meil 4. tantsust ära ja siis olime meie Mariga neljandad – rumba. Issand, kui hea tants! Selle kohta ütlen küll, et see oli meil Mariga super töö ja tuli meil väga hästi välja. Selleks pöördeks, mille ma Mariga sisse võtsin, pidi mul jõudu olema, muidu oleksin Mari maha pillanud. Algus ei olnud küll nii mõeldud, aga kohapeal mõtlesime, et paneme „pääsukese“ ka sisse ja saime mõlemad sellega hakkama. Žürii Riho ütles Marile: „Tuli see pääsuke ikka ära!“

5. tants olid Kadri ja Ahti rumbaga. See oli jällegi väga hästi tehtud – no super. Kui õpetaja on ikka hea, siis on tants ka väga hea.

6.-na olime mina ja Pille. See rumba tuli meil sama hästi kui me välja mõtlesime. Aitäh Marile, et ta sai lõpus aru, millal tulla lõpupoosile. Kutsusin teda ja ta tuli. Mari istus mulle põlve peale ja Pille pani pea mulle õlale, nii, nagu me kokku leppisime. Kohtunikud ütlesid kõik: „Selles tantsus oli teil naeratus näol terve tantsu aja. Üllatavad olid algus ja lõpp.“

Viimasena esines Ele soolotantsuga – „Kikilips“. Ta tantsis salliga. See oli showtants. See oli keeruline, aga Ele sai hakkama.

Vahepeal läksid kohtunikud teise tuppa vaidlema, meie aga sõime kaneelisaiu ja jõime kohvi.
Siis tulid kohtunikud ja algas autasustamine. Peakohtunik Riho Pohla andis otsused teada. Saadi 2 eripreemiat. Need said Ele ning Kadri ja Eenee. III koha sain ma rumba eest Mariga. II koha sain ma rumba eest Pillega. I koha said Kadri ja Ahti rumbaga.
Selline tantsuvõistlus meeldis meile väga, võib järgminegi aasta korraldada. Rohkem tahaks siiski päris Vahtra Tähetantsusid tagasi.

Ahti ja Kadri said I koha.

Pille, Kahro ja Mari lõpetasid oma tantsu efektselt. Tagaplaanil rõõmustab tegevusjuhendaja Age.

Ele oma soolotantsuga "Kikilips".

KOKKUVÕTE

Vahtrakad armastavad väga tantsida.

Kuna suuri pidusid teha ei saa,
tegid nad ise oma tantsu-võistluse.

VAIMUPUU FOTOKONKURSS „VARI JA VALGUS“

Vaimupuu fotokonkurss on iga-aastane suurprojekt intellektipuudega inimestele. Tänavu oli teemaks „Vari ja valgus“, märkimaks praegust aega, kus varjud on pikad ja valgus vajalik.

Konkursile laekus rekordiline arv fotosid – tervelt 1321! Nende seast valis žürii välja kolm parimat, lisaks jagati välja mitu eripreemiat.

Sel aastal ei toimunud tavapärast pidulikku lõpuüritust, ka rändnäitus lükkub edasi. Vaimupuu 2022. aasta kalendrit fotokonkursi võidutöödega aga saab veel tellida.

TEKST: Vaimupuu

Vaimupuu fotokonkursist saavad osa võtta intellektipuude ja/või psüühikahäirega inimesed, foto väljamõtlemisel ja lavastamisel võib kasutada ka kõrvalist abi. Foto peab olema varustatud pildiallkirja ja paarilauselise selgitusega foto sünnist.

Vaimupuu meeskond tänab kõiki tegevusjuhendajaid, kes olid osalejatele abiks fotode saatmisel ja reeglite kohaselt vormistamisel!

Žürii töö ei olnud lihtne, kuna valik tuli teha tervelt 1321 foto seast. Kahjuks langes suur osa fotosid konkursist kohe, kuna olid tehniliselt madala kvaliteediga (ebatäpsed või väikese pikslite arvuga). Igal žüriiliikmel olid oma lemmikud ja kohati oli vaidlus äge, ent lõpuks hinnati ikka selle järgi, kui palju vastab foto konkursi reeglitele.

Seekordne teema „Vari ja valgus“ tõi konkursile tavalisest rohkem fotolavastusi. Siin hindas žürii pingutusi ja aega, mida lavastamine nõuab.

Žürii liikmed: Janar Peterson, Vaimupuu fotokonkursi koordinaator; Karin Kõiv, Viljandi Kaare kooli abiõpetaja; Linda Luhse, psühholoog; Kristina Tamm, psühhoterapeut; Katrin Jõgisaar, MTÜ Ökotark; Marta Kucza, Maarja Küla vabatahtlik Poolast; Katrin Lehtveer, vabatahtlik; Kristo Vahu, vabatahtlik; Eleri Peterson, Vaimupuu vabatahtlik fotograaf; Kerttu Rakke, Vaimupuu tegevtoimetaja.

Vaimupuu fotokonkurss toimus tänavu juba 10. korda, ent nagu möödunud aastal, jäi ka tänavu viiruseohu tõttu ära iga-aastane pidulik fotokonkursi lõpetamine. Varasematel aastatel on seda külastanud sotsiaalministrid ja tähtsamad ametnikud, tasuta on käinud esinemas mitmed Eesti staarid. Seekord kuulutasime võitjad välja TV3 uudistesaates Seitsmesed (vt ka lk 38). Võitjatega on ühendust võetud ja auhinnad on kätte toimetatud.

Traditsiooniliselt saab kõiki auhinnatud töid ja veel teisigi näha rändnäitusel, mida eksponeeritakse erinevates valitsus- ja sotsiaalasutustes üle Eesti. Praegu on näituseplaanid teadmata ajaks edasi lükatud, aga osa parimatest fotodest on näha Vaimupuu 2022. aasta kalendris.

Kalendris on korraga nähtavad kolm kuud, kalendaariumi lõppemisel jääb alles A4 formaadis fotoraamat 12 fotoga. Kalendreid saab veel tellida: toimetus@vaimupuu.ee.

Fotokonkurssi „Vari ja valgus“ ei ole seekord toetanud ükski riiklik instants. Siinkohal sügav kummardus sponsoritele, kes aitasid täita Vaimupuu fotokonkursi auhinnafondi – Telia, Koduekstra ja PhotoPoint. Suur, suur aitäh!

Vaimupuu tänab žüriid, sponsoreid ja kõiki konkursil osalenuid! ■

1. koht: Robert Šternfeld, Tugikeskus Juks

„KAUGE TÄHE VALGUS“

„Mulle meeldivad väga Freddy Mercury ja ansambel Queen. Samuti meeldib mulle väga pildistada. Mõtlesin kaua, kuidas ühendada oma lemmik selle aasta teemaga. Kuigi lava-valguses säravad tähed kaovad lõpuks igavikku, jäävad neist alati alles mälestuste varjud."

2. koht: Hans Kristofer Arras, EIT Tugiliisu

„VALGUSE VARJUD“

„Ranna Rantšot külastades käisime ka öömatkal. Istusin kivil ja vaatasin päikeseloojangut.

See oli nii ilus, kuidas kõik päevale lehvitasid! Võtsin siis telefoni ja tegin klõpsu.“

3. koht Pille Aug, Rapla Hooldekeskuse Tugikeskus Vahtra

„KUU VARJUS JA VALGUSES“

„Taevas paistsid päike ja kuu. Kuu oli poolik. Pool kuud oli valguses, pool kuud varjus. Kuu pildile saamine oli keeruline. Silmaga nägin hästi, aga kui vaatasin läbi kaamera, ei leidnud kuud ülesse. Otsisin kaua. Lõpuks leidsin.

Tegin mitu pilti. Igal pildil oli kuu ise nurgas. Selle pildi aga saatsin, sest siin sain kuu pildi keskele.“

Sotsiaalministeerium täiendab puude tuvastamise põhimõtteid

Värske riigikohtu lahendiga muudeti oluliselt kehtivat puude tuvastamise seadusandlust. Lahendi järgi tuleb edaspidi võtta lapse ja vanaduspensioniealise inimese puude raskusastme tuvastamisel lisaks söömisele, hügieenitoimingutele, riietumisele, liikumisele ja suhtlemisele arvesse ka kõrvalabi vajadust ravitoimingute tegemisel.

TEKST: Margit Liivoja, Riigikogu pressitalitus

Kohus lahendas ühe lapse puude raskusastme tuvastamata jätmise juhtumi, andes sellega suunise, kuidas puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadust täiendada ja tõlgendada. Kohus leidis, et ravitoimingute puhul tuleb hinnata konkreetse lapse oskust ja suutlikkust teha vajalikke ravitoiminguid. Lisaks on kohtu sõnul oluline hinnata, kas ravitoimingutega seotud kõrvalabi ja juhendamise vajadus on püsiv, samuti abi või juhendamise intensiivsust ning tagajärgi, mis võivad tekkida kõrvalabi, juhendamise või ka järelevalve puudumisest.

„Riigikohtu lahend laiendab tänast õigusruumi ning sotsiaalministeerium võtab seda kindlasti arvesse. Meie esmane tegevus on viia kehtivad õigusaktid vastavusse riigikohtu suunistega. Seejärel vaatame tervikuna üle kogu puude tuvastamise loogika ja erinevate hüvede seotuse puudega, et tagada peredele võimalikult kiire, ühetaoline ja laste vajadustele vastav abi. Oluline on muuta abi saamine lapsevanematele lihtsamaks, vähendada bürokraatiat ja toetada vanema võimalusi keskenduda oma lapse arengu toetamisele," ütles sotsiaalkaitseminister Signe Riisalo.

Ministri sõnul on puude määramise süsteemi uuendamise vajadus ministeeriumile teada ja seoses sellega on juba kevadest erinevaid muudatusi ette valmistatud. Hiljuti saadeti kooskõlastusringile sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu, mis sisaldab erinevaid hoolduskoormusega inimestele ja abivajavatele lastele suunatud muudatusi. 2021. aasta märtsis käivitati koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga erivajadusega laste tugisüsteemi reform, mille üks tegevusi on teenuste saamise õiguse lahti sidumine puude raskusastmest, et tulevikus saaks teenuste kaudu võimalikult varakult abivajavat peret toetada, ennetada probleemide süvenemist ja võimaliku puude raskusastme väljakujunemist.

Sotsiaalkindlustusameti senine praktika on lähtunud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduses sätestatud nõuetest. Sotsiaalkindlustusamet kehtivaid otsuseid tagasiulatuvalt üle ei vaata, kuid lapsevanematel on õigus pöörduda sotsiaalkindlustusametisse ja esitada uus taotlus lapsele puude raskusastme tuvastamiseks. Otsuse tegemiseks peavad digiloos olema lapse seisundit kirjeldavad ajakohased raviarsti või perearsti sissekanded. ■

KOKKUVÕTE

Laste ja eakate puude tuvastamisel on nüüd oluline muudatus.

Seni on puude raskus-astme määramisel hinnatud, kas inimene saab ise hakkama söömise, pesemise, riietumise, liikumise ja suhtlemisega.

Nüüd arvestatakse ka seda, kas inimene saab hakkama oma ravi-toimingutega.

Peagi tulevad suuremad muudatused puude määramise süsteemis.

Muutusi on vaja selleks, et abi-vajavad pered saaksid just neile vajalikku abi võimalikult kiiresti.

Edaspidi hakatakse toetava teenuse määramisel hindama eelkõige abi-vajadust, mitte täpset puuet.

LEIBA JA ŠOKOLAADI!

TEKST: Vaimupuu
FOTOD: Vaimupuu

Vaimupuu toimetus käis oktoobris Raplas. Meid ootas külla Vahtra Tugikeskuse pere, kellega koos tegime oma lemmik-toite.

Vahtrakad pakkusid välja oma lemmik-salati.

Vaimupuu viis külakostiks oma šokolaadi-pudingu retsepti.

Hea toit tegi tuju rõõmsaks!

VAHTRAKATE LEIVASALAT

Vahtra Tugikeskuse pere on seda salatit teinud juba aastaid.

See salat on väga maitsev, valmib kiiresti ja täidab hästi kõhtu!

VAJA LÄHEB:

(4-6 SÖÖJALE)

1 pakk (600 g) LEIBURI MUSTA LEIBA

1 pakk (150 g) PISTAATSIA-PÄHKLEID (purustada)

1 purk (425 ml) BONDUELLE MAGUSAT MAISI

1 pakk (250 g) RIIVJUUSTU

1 purk (420 g) HELLMANN'S MAJONEESI

1 pakk (200 g) KRABINUUDLEID

1. Lõika leib kuubikuteks.

2. Purusta pistaatsia-pähklid.

Pane peotäis pähkleid lõike-lauale.

Vajuta puidust panni-labidaga, suru tugevalt käega.

3. Sulata või pannil.

NB!
Võid tuleb kindlasti panna nii palju, nagu retseptis ette nähtud.

4. Kalla leivakuubikud pannile.

Sega.

Prae leiba või sees, aeg-ajalt segades, kuni või on kadunud ja leivad krõbedad.

5. Vala majonees kaussi, kuhu hakkad salatit tegema.

6. Lisa majoneesile kuumad praetud leiva-kuubikud.

Sega leivatükid majoneesiga läbi.

NB! Leib ei tohi vahepeal maha jahtuda!

7. Lisa salatile purustatud pistaatsia-pähklid.

8. Vala salatisse mais koos vedelikuga.

9. Pane salatisse riivjuust.

10. Lisa krabinuudlid.

Sega kõik korralikult läbi!

NB! Võid kasutada ka mõnda teist sarnast toodet (krabipulgad, lumekrabi), aga siis ära unusta neid enne salatisse panemist hakkida.

Kaunista maitserohelisega.

Soovi korral lisa hapukaid marju.

Serveeri kohe!

Head isu!

VAIMUPUU ŠOKOLAADI-PUDING

See puding sündis Vaimupuu Kööginurga katsetuste käigus.
Tulemus sai nii maitsev, siidine ja rammus, et jagame rõõmuga seda oma sõpradega!
Sellepärast on seekord ka selgitused, miks on retseptis just need koostis-ained.
Head katsetamist!

TEKST: Vaimupuu
FOTOD: Vaimupuu

VAJA LÄHEB:

(4 SÖÖJALE)

400 ml TOIDUKOORT (20%)

30 g (50 ml) MAISITÄRKLIST

70-120 g MAGUSAT KAKAOJOOGI-PULBRIT

100 ml KÜLMA VETT

LISAKS VAJAD: head visplit, kiirust ja jõudu!

1. Kõigepealt mõõda kõik koostis-osad, et need oleks kasutamiseks valmis. Samuti sea valmis magustoidu-nõud.

Pane kauss kaalule,
alles siis lülita kaal sisse.

2. Vala Toidukoor potti, keera pliidi nupp kõrgele kuumusele.

TOIDUKOOR

Eesti poodides müüakse erineva rasvasusega rõõska koort.

Kõige lahjem on kohvikoor – 10%.
Järgmine on köögikoor – 15%.
Toidukoore rasva-sisaldus on 20%.
Kõige rasvasem on vahukoor – 35%.

Meie katsetasime ja leidsime, et kõige maitsvam tuleb see puding toidukoorega.

MAISITÄRKLIS

Maisi-tärklist saadakse maisist, kartuli-tärklist saadakse kartulist.

Eesti kodudes kasutatakse sagedamini kartulitärklist.

Toiduaine-tööstuses kasutatakse palju maisitärklist. Maisitärklist leiab ketšupist, kastmetest, kookidest ja mõnedest kummi-kommidest.

Mõlemad tärklised sobivad pehmetesse küpsetistesse, nagu keeksid, muffinid ja tordid.
Kui paned poole jahu koguse asemel tärklist, tuleb küpsetis pehmem ja püsib paremini koos.

Maisitärklist läheb koguseliselt vähem vaja.

Kartulitärklis sobib kõige paremini kisselli jaoks: kissell tuleb läbipaistev.
Maisitärklisega tehtud kissell on hägusem, see ei paista läbi.

Maisitärklisega on hea teha kastmeid, pudinguid ja kreeme.

Kartulitärklist ei talu keetmist, sest kissell võib keetes muutuda vedelaks.
Maisitärklist tuleb natuke keeta.

3. Sega omavahel maisitärklis ja vesi.

Seda tuleb pidevalt segada, sest tärklis kipub põhja vajuma.

Halvasti segatud tärklis jätab pudingu tükiliseks.

NB!

Kartulitärklis ja kartulijahu on üks ja sama toode.

Maisitärklis ja maisijahu on erinevad tooted.

Maisijahust pudingut ei saa!

4.

4. Kui koor hakkab keema, alanda pliidi kuumust.

Ära lase koorel üle ääre keeda!

Vispelda koore sisse tärklise ja vee segu.

Vispeldada tuleb väga kiiresti ja tugevalt, siis tuleb puding pehme ja siidine.

MAGUS KAKAOJOOGI-PULBER

Valisime oma pudingusse kakaojoogi-pulbri, sest seda ei pea kuumutama.

Magusad kakaojoogi-pubrid on sisalduselt natuke erinevad.

Vaimupuu šokolaadi-pudingusse pane:

* Nesquiki pulbrit umbes 70-80 grammi

VÕI

* O'Boy pulbrit umbes 100-120 grammi.

Ole ettevaatlik:
mida rohkem kakaojoogi pulbrit paned, seda tumedam, vängem ja magusam puding tuleb.

5.

5. Keeda 15-30 sekundit, samal ajal kiiresti vispeldades.

Tõsta pott pliidilt, jätka vispeldamist.

6.

6. Lisa segule kakaopulber.

Pigem pane natuke vähem kui liiga palju!

7.

7. Vispelda hoolega.

8. Vispelda, kuni puding on ühtlast värvi.

Vala puding kiiresti magustoidu-nõudesse.

Puding tardub kiiresti,
pealmine kiht läheb tumedamaks.

Vaimupuu šokolaadi-pudingut võib süüa kohe ja kuumalt, aga veel paremini maitseb see jahtunult.

Pudingu juurde sobivad marjad või hapukas moos.

Erilised maiasmokad võivad kaunistada pudingu vahukoore ja riivitud šokolaadiga.

VAIMUPUU JÕULUKÜPSISED

Läbi aegade on olnud jõulu-maiustusteks piparkoogid, pähklid ja rosinad. Sellepärast on ka Vaimupuu jõuluküpsistes palju pähkleid ja rosinaid.

Jõuluhõngu lisavad kaneel ja vanilje, tervislikkust annab kaerajahu.

Maitsvaid jõule!

TEKST: Vaimupuu
FOTOD: Vaimupuu

Ka see retsept sündis Vaimupuu Kööginurga katsetuste käigus.

Katsetasime mitu korda ja veendusime, et tulemus on jõulune ja kõigile jõukohane!

VAJA LÄHEB:

200 g TOASOOJA VÕID

50 g VALGET SUHKRUT

2 MUNA

100 g NISUJAHU

1 tl SOOLA

2 tl KÜPSETUSPULBRIT

200 g TÄISTERA-KAERAJAHU

300 g PÄHKLEID JA ROSINAID
(näiteks pähklisegu Tudengi eine)

200 g PRUUNI SUHKRUT (Demerara)

KATTEKS:

70 g VALGET SUHKRUT

1 tl VANILJESUHKRUT

2 tl KANEELI

NIPP!
Kuna tainas peab olema jääkülm, tee see valmis juba eelmisel päeval.

Tainas säilib sügavkülmas vähemalt nädala, nii saad küpsetada kohe, kui vaja on.

1. Haki pähklid ja rosinad, aga mitte liiga peeneks.

Vajuta noaga tugevalt ja aeglaselt, suru mõlema käega.

Hakkimine on vajalik, et tainast saaks paremini lõigata.

2. Vahusta või valge suhkruga.

Mikserda mitu minutit, kuni või on kohev.

NB!

Kui sul pole köögikombaini või mikserit, tuleb või ja suhkur vahustada käsitsi.

Kõige lihtsam on teha seda kumera põhjaga kausis, puulusikaga hõõrudes.

Vahusta umbes 10 minutit, kuni suhkur on sulanud.

Edasi tegutse retsepti järgi.

3. Kuni või vahtu läheb, pane valmis kuivained. Jaga nisujahu pooleks, kahte kausikesse.

4. Ühte kausikesse pane küpsetuspulber ja sool. Sega.

5. Teises kausikeses sega pruun suhkur jahuga, nii et suhkur oleks üleni jahuga kaetud.

NIPP!
Jahu ei lase suhkru-kristallidel sulada ja küpsis jääb krõbedam.

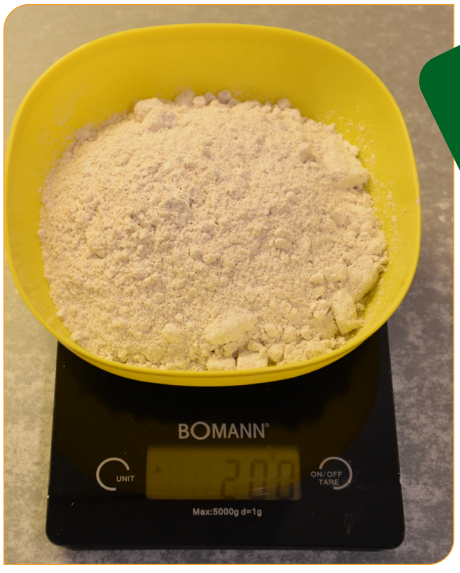

6. Kaalu valmis kaerajahu.

7. Lisa vahustatud võile üks muna, mikserda.
Lisa teine muna. Mikserda.

8. Nüüd pane mikserile tainakonks.
Lisa segamise ajal jahu.
Tee seda vähehaaval, saputades.

9. Vala tainasse hakitud pähklid ja rosinad.
Sega.

10. Kõige lõpuks lisa tainale
jahuga segatud pruun suhkur.

11. Pane tainas küpsetuspaberile ja
rulli sellest „vorst“.
Mässi „vorst“ küpsetuspaberisse ja pane
vähemalt 6 tunniks sügavkülma.

12. Võta tainas sügavkülmast ja
lase mõni minut soojeneda.
Lõika tainast umbes 7-millimeetrised kettad.
Terava sakilise noaga on hea “saagida”.

13. Valmista kate:
sega kausikeses suhkur, kaneel ja vaniljesuhkur.

14. Paneeri kettaid suhkrusegus, aseta küpsetuspaberiga kaetud ahjuplaadile.

11. Küpseta ahjus 170 kraadi juures 7-10 minutit,
kuni küpsised on pealt kuldsed.

12. Võta küpsised ahjust välja,
lase neil küpsetuspaberil jahtuda.

Kuumalt on küpsised pehmed ja pudedad.

Jahtunult on küpsised mõnusalt krõbedad ja maitsevad paremini kui soojalt.

Vaimupuu jõuluküpsised sobivad hästi tee ja kohvi kõrvale!

Häid jõule!

NB!

Kõik ahjud on erinevad
ja küpsetavad erinevalt.

Kui paned esimese plaaditäie ahju,
jälgi neid hoolega.

Mõõda aega,
kui kaua küpsised sinu ahjus küpsevad.
Kasuta stopperit.

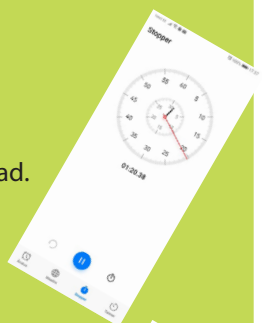

Järgmisi plaaditäisi küpseta sama kaua.
Kasuta taimerit.

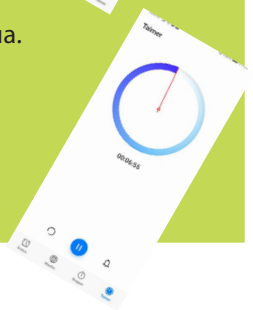

Fotol vasakult: TV3 Seitsmeste saatejuht Marek Lindmaa, Kerttu tütar Lilyan, Kerttu Rakke ja Janek Muru. Mareki hinnangut Vaimupuu jõuluküpsisele võib välja lugeda tema püstisest pöidlast!

VAIMUPUU JÕULU-KÜPSISEID TESTITI MITU KORDA

Kuna suurürituste korraldamine võtab aega ja üleüldse on pidude pidamine kahtlane, siis kuulutasime tänavused Vaimupuu fotokonkursi võitjad välja 6. detsembril TV3 uudistesaates Seitsmesed! Samas tutvustasime ka Vaimupuu jõuluküpsiseid. Teletöötajad jäid rahule.

TEKST ja FOTOD: Vaimupuu

Küpsiste jõukohasust testisime 27. novembril Pihlaka Sotsiaalmajas. Tööd said kenasti ära jaotatud: kes hakkis, kes segas, kes vaatas kella.

Kõige keerulisemaks osutus pähklite ja rosinate hakkimine. Seda tuleb teha väga ettevaatlikult, ent tugevalt.

Aivaril tuli hakkimine hästi välja, kuna ta on tugev ja rahulik.

Aivari õla tagant piilub Jüri.

Aeg kiirustas tagant ja me ei hoidnud tainast nii kaua sügavkülmas kui vaja. Küpsised tulid pisut lopergused, aga maitse oli hea!
Jüri kommentaar:
„Ka teisest küpsisest ei ütleks ära!“

Aitäh, Slava, Aivar, Kristo, Lena ja Jüri!